

Горіна Ж.Д.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін

Босак Н.Ф.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

ВІЗУАЛЬНИЙ ПРОСТІР МОВОТВОРЧОСТІ ЮРКА ІЗДРИКА: ІНШИЙ ФОРМАТ

***Анотація.** Розглянуто прагматичну роль графічних позначень, символів, малюнків, таблиць, шрифтів, схем, підкреслень тощо на прикладі мовотворчості Юрія Іздрика. Доведено, що графіко-орфографічні засоби скеровані на гру, мовний епатаж й посилення експресивної функції постмодерністського тексту.*

***Ключові слова:** постмодернізм, графіка, візуальна презентація тексту*

***Horina Zh., Bosak N. Visual Space of Jurij Izdruk's language Creative: Another Form.** The article reviews pragmatic role of graphic symbols, drawings, tables, fonts, schemes, various underlined, ect by Jurij Izdruk's texts. Proved that graphic spelling tools directed at the game, language shocking, strengthening of expressive feature of postmodern texts.*

***Key words:** postmodernism, graphic tools, visual presentation of texts*

Постановка проблеми. Юрій Іздрик – яскравий представник постмодерної генерації «Станіславського феномену» разом із Ю. Андруховичем, В. Єшкілевим, Т. Прохаськом, М. Микицею, Г. Петросаняк та ін., твори яких, насичені експериментами із графічною сегментацією поетичного чи прозового тексту, рясніють мовною грою, епатажними, часом цинічно відвертими, карнавальними маніпуляціями у вигляді інтертексту, іронічного переосмислення чи пародіювання. Натомість винятковість Іздрика, якого безспідставно вважають ідейним натхненником українського постмодернізму, полягає не лише у феноменально еkleктичному мовотворенні, але й у візуальній презентації

самого тексту. Вочевидь, дається взнаки, що Юрко Іздрик є не лише письменником, а й музикантом, художником, редактором мистецьких часописів, культурологом, автором численних книжкових проєктів, відтак його слово неминуче поєднується з драматургією, малюнком, графікою, музикою, фотографією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Постмодерну естетику й зокрема мовотворчість українських письменників з їхньою абсолютною авторською свободою самовираження і розкутістю, поєднанням інтелектуалізму та масової культури, іронічною словесною грою й знеціненням високого художнього слова, ігноруванням мовної та стильової норми, парадоксальним мікшуванням мовних засобів, форм, жанрів і текстів упродовж останніх років активно досліджують Я. Голобородько, Т. Гундорова, І. Дегтярьова, Н. Зборовська, М. Зубрицька, Н. Кондратенко, О. Переломова, Г. Сюта, Р. Харчук та ін., фокусуючись на різних аспектах порушеної проблеми.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Характерною особливістю художньої творчості Іздрика є те, що його тексти передовсім розраховані на справжніх рафінованих естетів, інтелектуалів, які спроможні правильно інтерпретувати прочитане. «Іздрик – це Набоков, поранений стрілою галицького декадансу, це Селінджер в умовах поміркованого континентального клімату <...> Іздрик – це хворий ангел, що воплотився в жилавому чоловічому тілі. Він малює ангелів і грає на фортепіано, він уникає спілкування і живе у власних фантазіях <...>» [1, с. 24]. Дійсно, мозаїчність поняття візуального простору мовотворчості Юрка Іздрика охоплює найрізноманітніше коло явищ (колаж, відсутність лінійних сюжетів, стьоб, пародія, карнавальність, кіч, мовний епатаж), що разом утворюють текстовий і сюжетний хаос, у який читачі нібито занурюються під час імплікованого діалогу з автором, де на сторінках цього мовно-театрального дійства – готова «сцена» з відповідними декораціями й освітленням.

Мета цієї розвідки полягає в аналізі візуального простору мовотворчості Юрка Іздрика як поля для стилістичних експериментів Іздрика-письменника, який співпрацює з Іздриком-художником.

Виклад основного матеріалу. Постмодерністський принцип синтезу мистецтв уповні реалізується у словесній творчості досліджуваного письменника, адже часом слово в мовній тканині Іздрикового прозового чи поетичного тексту не просто означає поняття, а символізує гнучкий перехід від вербального до візуального образу, стираючи, таким чином, кордони між

різними видами мистецтв. Експерименти з формою на великих текстових масивах є одними з найулюбленіших у цього автора, який, як відомо, часто робить верстку і дизайн власних книг. Напр., як у романі «Острів КРК» (рис. 1) до кожного синонімічного ряду слів дібрано таблиці, схеми, малюнки, графіки, ескізи або зображення людини, частин тіла, тварин, вирізки з газет, що так само відіграють допоміжну роль у смислового навантаженні тексту [3, с. 30-39].

Графічне оформлення з домінуванням візуального антуражу виступає важливим компонентом індивідуального стилю Іздрика у збірці есеїв «Флешка-2GB», де кожен розділ і підрозділ містять зображення чи малюнки, стилізовані під чорно-білий формат. Скажімо, для характеристики взаємин головного героя з жінкою автор у підрозділі «А гулі...» подає зображення, на якому чоловік годує птахів із руки (рис. 2). Паралельно до цього розгортається ігрова тканина оповіді, де ліричний герой розмірковує про свої ранкові зобов'язання стосовно горлиці і дружини, з якими він спільно проживає: «Вона з'являється щоранку. Дуже педантично, завжди о тій самій порі. Поводиться чемно і стримано, цілком логічно вважаючи, що вже самої її появи, навіть мовчазної, достатньо, аби я зрозумів, про що йдеться. А йдеться завжди про одне й те ж: я повинен нагодувати її. Готувати їй сніданки взагалі-то не мій обов'язок. Ні особисто їй, ані кому іншому, я не давав жодних обіцянок.» [5, с. 76]. Візуалізація виступає повноцінним елементом текстотворення роману «АМ тм» (рис. 3), де кожен розділ містить зображення шахової дошки, на яку вписана назва розділу, де автор так само послуговується чорно-білими малюнками, що нагадують гральні карти, математичні розрахунки, креслення [4, с. 80–86].

Рис. 1.

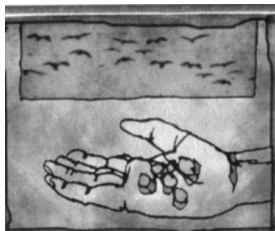

Рис. 2

Рис. 3

Згідно з науковими спостереженнями І. Дегтярьової щодо стилістичного потенціалу графічних й орфографічних засобів сучасної постмодерністської прози, «у теорії інформації візуальна презентація висловлювань є важливим чинником привернення уваги, пробудження зацікавленості до тексту, допомагає сприймати написане» [2, с. 204]. Іздрік-письменник, плідно співпрацюючи з Іздріком-художником, є так само людиною, яка добре обізнана із сучасними комп'ютерними технологіями, про що свідчить, зокрема, такий графічний спосіб текстоводавання, як використання таблиць. Скажімо, кожен розділ нарису «Take» розпочинається характерною таблицею з вертикальним розміщенням слів і авторською анотацією про головний зміст цього розділу, на відміну від «Подвійного Леону..» (3 розділ «Вінвона») з відомим прикладом анаграми, так званої гри зі словами, коли з одного слова складаються інші:

І		К		Н		Д		П		П		Т
		О		А		У		О		Р		А
		Л		Д		М		Д		О		К
		И		У		А		У				Е
				М		Т		М				
				А		И		А				
				Є				Й				
				Ш								

ТЕОРІЯ БРЕХНІ

ВІН	ВОНА	ОВО	ВОНО
ІВАН	НІНА	ОВ, ВО	ВІНО
НІ	ОНАН	ОН	НОНА
ІН	НОВА	NON	

Натомість у поетичній збірці «AB OUT» Іздрік не випадково вдається до різних варіантів просторового розташування фрагментів тексту (шахматно чи по діагоналі, чи паралельно, чи з класичним розташуванням). Саме така візуальна презентація з сегментацією тексту є, на думку дослідників, надзвичайно важливою, «оскільки кожна частина становить певний смисловий фрагмент – з початком і фінальним акордом – які можуть бути більш чи менш відокремленими від інших, і формально, і змістовно»

[2, с. 201]. Зрозуміло, певним чином цьому посприяла авторська ідея втілення мережевого блогу на сторінках друкованого видання, завдяки чому кожен із 175-ти віршів можна «побачити», відчутти на смак, на дотик, можна довільно читати сторінка за сторінкою, а можна просто лише вглядатися в зображення чи буквенно-графічний колаж, що дуже тонко підкреслюють динамізм поетичного настрою.

Висновки. Як бачимо, еkleктика постмодерністського тексту потребує максимально актуалізованої мовної експресії, яка досягається й завдяки використанню різнорівневих стилістичних прийомів графічного зображення, мовної гри, максимальної візуалізації мовної одиниці, трансформації усталених традицій у поданні друкованого тексту тощо. Іздрикова інтертекстуальність виходить за межі власне літератури: Іздрик-письменник активно співпрацює з Іздриком-художником, супроводжуючи ігрову тканину тексту дивними синонімічними рядами, підкресленнями, малюнками, графікою, ескізами, таблицями і т. ін. Відбувається перехід від вербального до візуального образу й нівеляція кордонів між різними видами мистецтва.

Література

1. Бондар А. Іздрик неканонічний. *Дзеркало тижня*. 2002. №32. С. 24–27.

2. Дегтярьова І. О. Стилiстичний потенцiал української постмодернiстської прози: дис...к. фiлол. н. Київ, 2009. 280 с.
3. Издрик. Острiв КРК та iншi iсторii: повiсть, новели, автокоментар. Ів.-Франкiвськ : Лiлея-НВ, 1998. 120 с.
4. Издрик. АМТМ. Новели. Львiв : Кальварiя, 2005. 260 с.
5. Издрик. Флешка- 2GB. К. : Гранi-Т, 2009. 248 с.
6. Издрик. АВ ОУТ. Львiв : Видавництво Старого Лева, 2014. 148с.
7. Издрик. Таке. Харкiв : КСД, 2010. 268 с.

Гук О.В.

*аспiрантка кафедри української фiлологiї
i методики навчання фахових дисциплiн*

*ДЗ «Пiвденноукраїнський нацiональний педагогiчний унiверситет
iменi К.Д. Ушинського»*

ЕРОТИКО-ГАСТРОНОМIЧНИЙ ДИСКУРС В ЕСЕ Є. КОНОНЕНКО «ЕРОТИКА ТА УКРАЇНСЬКИЙ ПОБУТ»

***Анотацiя.** У статтi на матерiалi есе Є. Кононенко «Еротика та український побут» досліджуються категорiї секс та їжа. Аналізуючи їх як базовi, в аспектах фiлософського, лiнгвiстичного, психоаналiтичного, релiгiєзнавчого, культурологiчного, тендерного пiдходiв, автор пiдкреслює модальнiсть есеїстичного мислення письменницi.*

***Ключовi слова:** есеїстичне мислення, гедонiзм, еротичний стереотип.*

***Huk O. Erotic and Gastronomic Discourse into the Y. Kononenko's Essay «Erotica and Ukrainian Everyday Life».** In this article the basic categories of humanity are researched in a broad intertext – sex and food on materials of Y. Kononenko's essay «Erotica and Ukrainian everyday life». The author proves the modality of the writer's essay thinking about these categories in aspects of philosophical, linguistic, psychoanalytic, religious, cultural, gender approaches.*

***Key words:** essay thinking, hedonism, erotic stereotype.*

В есе Є. Кононенко «Еротика та український побут» (зб. «У черзі за святою водою») авторська увага сконцентрована на дразливій проблемі в усі часи існування людської цивілізації – секс та їжа. Дані категорії позбавлені прагматичної однозначності й осмислюються в контексті